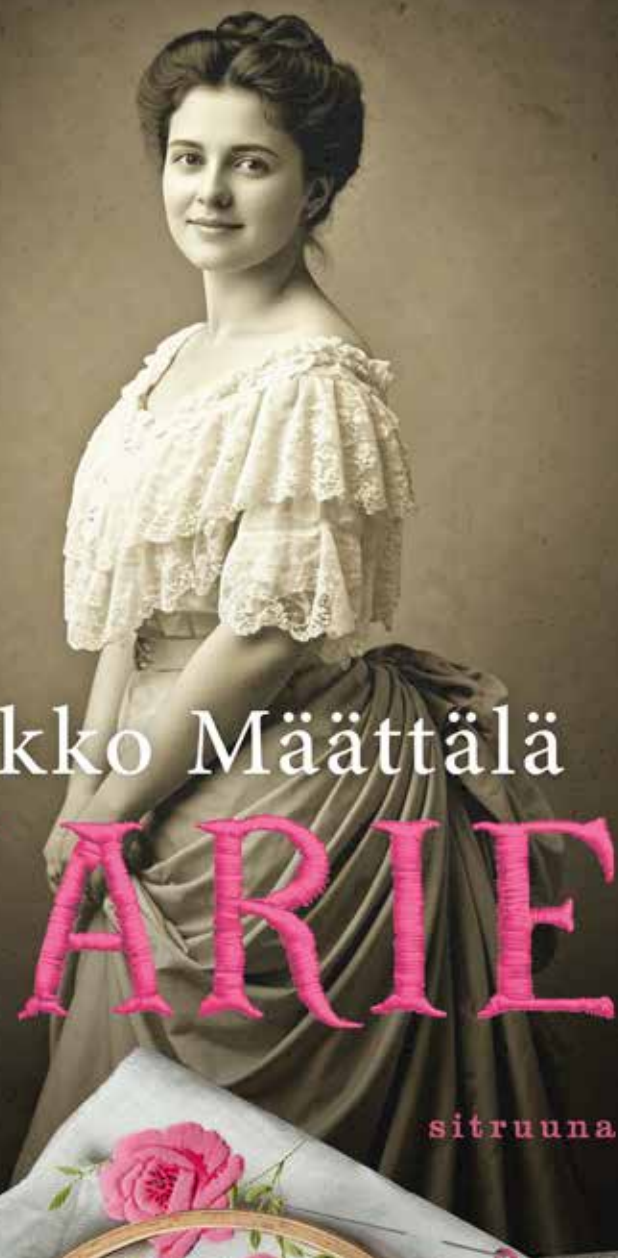

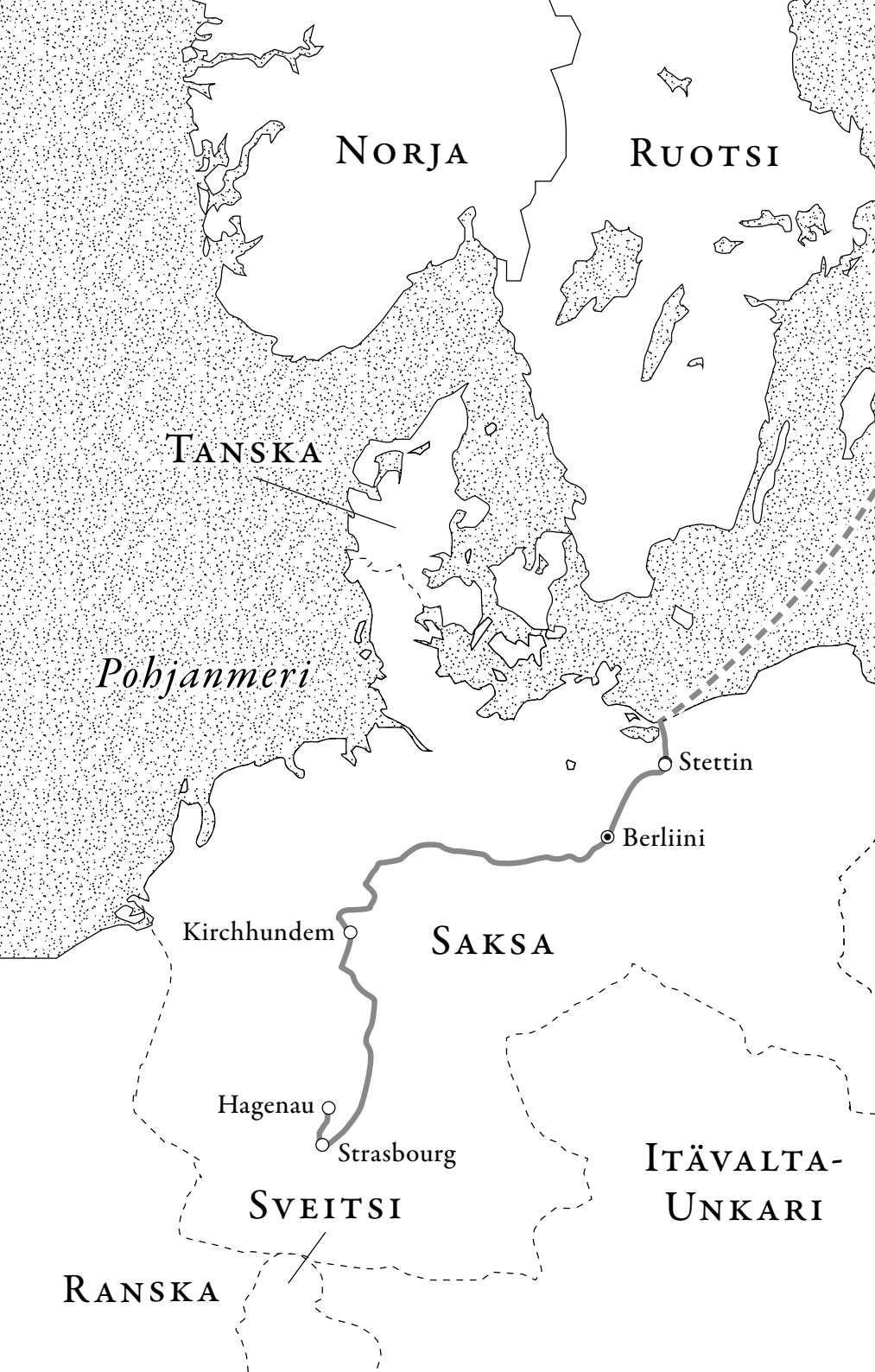

Pirkko Määttä

MARIE

sitruuna

NORJA

RUOTSI

TANSKA

Pohjanmeri

Stettin

Berliini

Kirchhundem

SAKSA

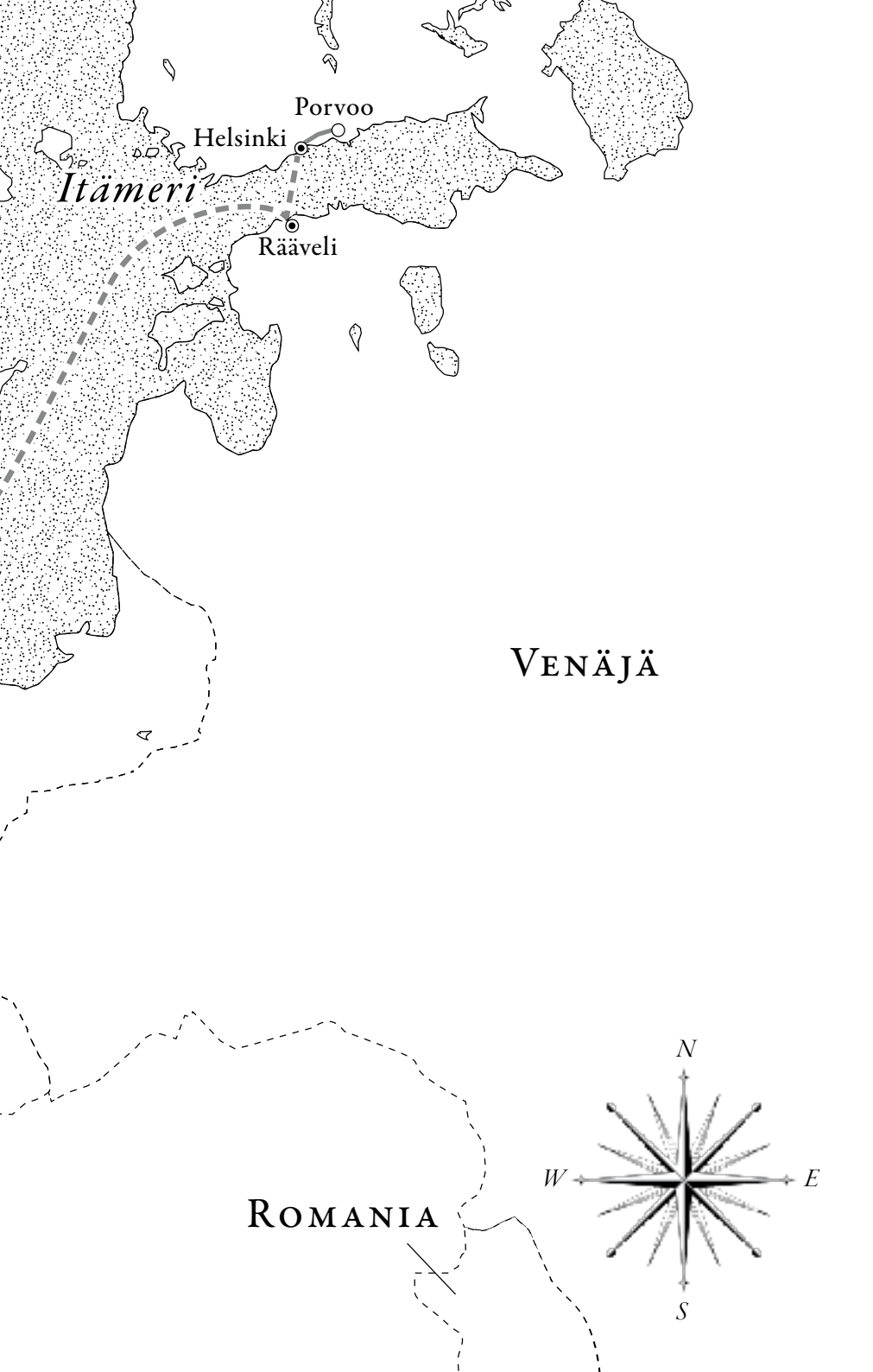
Hagenau

Strasbourg

SVEITSI

ITÄVALTA-
UNKARI

RANSKA

Sivun 253 lainauksen Grimmin veljesten sadusta
Kuolimme (1819) on suomentanut Vesa Tapio Valo.

© Pirkko Määttä, 2025

ISBN 978-952-409-081-0

1. painos

ScandBook, 2025

Sitruuna Kustannus Oy
www.sitruunakustannus.fi

Osa 1

Hagenau, Alsace
loppukesä 1891

1. luku

– Marie Anne!

Äidin ääni kuului talon takaportailta pienen keittiöpuutarhan peränurkkaan, jossa Marie istui varjossa luumupuun alla ja ompeli nopein pistoin uuden pyhäesiliinansa helmaa.

– Kuuletko sinä? Sisään Marie Anne, on asiaa!

Erikoista, Marie ajatteli. Ison perheen hyörinässä keskellä päivää kenelläkään ei yleensä ollut aikaa käyttää hänen koko nimeään. Kai hänen oli mentävä. Ja keskeytettävä ompelukonsensa. Taas.

Huokaisten hän sujautti työn korin pohjalle ja haali päälle muutaman tuoksuvan hedelmän, ettei salainen askare paljastuisi äidin tutkiville silmille. Matkalla hän oikaisi olkihattuaan ja silitteli hiusuortuviaan vähän siistimmiksi.

Päärakennuksen saliin tullessaan hän yllättyi nähdessään isänsä. Liiveineen ja kellonvitjoineen tämä näytti enemmän virkamieheltä kuin lammastilalliselta. Maatyöläisen karkeatekoiset

puukengät kuitenkin viestivät, että isä olisi nytkin ollut mieluummin tiluksilla tarkastamassa aitauksia kuin keskellä päivää istuksimassa salissa.

– Marie Anne, sinä täytät runsaan puolen vuoden päästä kaksikymmentä vuotta, isä aloitti. – Siitä vuoden päästä olet täysi-ikäinen. Olet tärkeässä iässä. Olen alkanut tehdä valmisteluja, että voit pian astua omaan elämäsi.

Isän puhe taukosi hetkeksi piipun imeskelyyn ja savupilvien pölläyttelyyn.

Marie riemastui. Omaan elämään! Tätä hän oli odottanut.

Enemmän kuin mitään muuta hän halusi päästä hankkimaan lisää oppia käsitöiden parissa. Odile-tädin luona Strasbourgissa vieraillessaan hän oli jo käynyt putiikeissa ja kangaskaupoissa. Se oli aivan muuta kuin lammastilan arki ja lähikulmien perhetapahtumat.

Marie silmäili salin huonekaluja ja seiniä. Ne olivat täynnä hänen valmistamiaan kirjaituja kankaita. Niitä nostettiin talvisin istuimia koristamaan ja lämmittämään, ja muut pitivät niitä niin kauniina, että osa sai jäädä paikoilleen myös kesäksi.

Marien ajatukset katkesivat isän ääneen.

– Marie Anne! Kuunteletko sinä ollenkaan, mitä minä puhun?

– Anteeksi isä, mitä sanoittekaan?

– Monsieur Bestienin toiseksi vanhin poika on ilmaissut halunsa tulla taloomme vävyksi. Kuten hyvin tiedät, suku on suuri, ja heillä on itselläänkin menestyvä tila. Koska Bestienin vanhin poika perii tilan, Pierre on valmis menemään naimisiin ja muuttamaan tänne. Hänestä saamme tilalle oivan jatkajan, kun perheessämme ei ole poikaa. Siskoistasi nuorinkin on jo kahdeksan, joten heistä saa apua talon töissä – ja tietysti aikaan myös syntyvien lasten kanssa.

3. luku

– *Tapahtukoon sinun tahtosi, myös maan päällä niin kuin taivaassa.*

Säkeitä puoliääneen lukiessaan Marie lehteili rukouskirjaansa. Taivaaseen Jumalan tahto sopikin, mutta täällä maan päällä hän toivoi Korkeimman kuulevan myös hänen sisintään.

Hän oli tullut Strasbourgin suuren katedraalin messuun Odiletätinsä kanssa markkinapäivien päätteeksi. Liturgian hyminä ja katedraalin kauniit ikkunat eivät kuitenkaan pyyhkineet pois hänen ärsytystään. Viime päivät maistuivat eltaantuneilta.

Isä oli toistuvasti muka vahingossa yhyttänyt sulhasehdokas Pierren Marien kanssa. Jonkin typerän tekosyyn nojalla isä oli jättänyt heidät keskelle ihmispaljoutta monta kertaa kahdestaan ilman esiliinaa. Marie olisi mieluummin kuljeskellut itsekseen tai viettänyt aikaa sisarustensa seurassa. Pierre puolestaan ei tuntunut pääsevän puusta pitkään puheissaan. Hän siirteli jalkojaan edestakaisin ja liikutteli käsiään vuoroin vartalon eteen ja taakse sormiaan naksutellen.

Marie yritti pari kertaa osoitella Pierrelle kojujen käsitöitä, joista hän itse oli kiinnostunut. Pierre oli tuijottanut tekstiilejä hetken mutta todennut sitten, että tuollaiset voitiin myydä kaupunkien porvareille, hän ei niistä niin piitannut. Kun Marie yritti perustella toisenlaisia näkemyksiään, Pierre vain murahti. Oli tämä sitten kyllä lisännyt, että Marie saisi valmistaa myyntiin niin paljon liinoja kuin muilta töiltään ehtisi. Vasta kun puhe kääntyi sikoihin ja niiden kasvatukseen, Pierreltä alkoi soljua puhetta. Hän tuntui tietävän kaiken karjujen ja emakkojen hyvistä ominaisuuksista pääharjaksista saparoon asti.

Marien oli myönnettävä, että Pierre osasi asiansa. Tämä luetteli hänelle myös lukuisia seikkoja, joita oli suunnitellut lampaiden hoitoon.

– Puhuin jo isällesi, että pitäisi tehdä muutamalle lampaalle pieni siirrettävä ketta.

– Ketta?

– Kevyt karsina, jonka paikkaa voi helposti pihapiirissä vaihtaa niin, että lampaat parturoivat kerrallaan tietyn kohdan siistiksi. Silloin koko alue ei muutu muhkuraiseksi niiden sorkkien alla.

Marie nyökytteli hämmentyneenä. Pierre oli jo tehnyt suunnitelmia ja puhunut niistä hänen isänsä kanssa.

Messun loppurukousten jälkeen Marie kääntyi tarjoamaan käsi-vartensa Odile-tädille. Katedraalin kellojen kaikuessa hän käänsi katseensa goottilaisiin kupoleihin, jotka kurkottelivat kilpaa korkeuksiin. Holvien sisäpuolella tavallisesti livertävät linnut lennähtelivät sinne tänne pauhun säikäyttäminä. Lasimaalaus-ten loisto ja urkujen jylinä henkivät aivan muuta kuin kotikylä

Hagenaun vaatimattoman yksilaivaisen lähikirkon koruttomat kiviseinät.

Odile-täti päästi irti Marien käsivarresta ja alkoi hivuttautua kohti uloskäyntiä. Marie kääntyi seuraamaan, mutta väkijoukon tungeksiessa pieni nahkakantinen rukouskirja lipesi hänen käsistään. Silkinohuet paperit rutistuivat lattian kivilaattoja vasten, ja Marie ähkäisi kauhistuneena. Hän oli saanut messukirjan äidiltään ja vaali sitä yhtä paljon sen kauneuden kuin sen sisältämän sanoman vuoksi. Ennen kuin Marie ehti kumartua pelastamaan aarteensa, vieras käsi tarttui kirjaan ja nosti sen maasta.

Ensin Marie näki vain nahkakengät ja niiden päällä suorat lahkeet. Hän kohotti hitaasti katsettaan pitkin hyvinleikattujen, mutta hieman nukkavierujen housujen saumojä, ohitse takinliepeiden ja liivin sekä kellonvitjojen aina tärkättyyn pellavakaulukseen ja solmukkeeseen asti. Kasvoja kauluksen yläpuolella hallitsivat viikset sekä suora ja käskevän oloinen nenä.

Marie huomasi katsovansa tuntematonta miestä silmiin, joista toinen oli ruskea ja toinen vihreä. Niiden ilme oli avoin ja suorastaan ilkamoiva, vaikka mies vaikutti muutamaa vuotta Marieta vanhemmalta.

Kiirehtimättä mies suoristi kirjan sivut ja katsoi samalla etukannen alle.

– Marie Anne Larcher.

Mies äänsi nimen saksalaisittain, ”Larhher”, kun taas Marien suvussa oli aina äännetty ”Larssher”, kuten ranskalaisilla oli tapana.

– Olkaa niin hyvä, fräulein Larcher, mies sanoi ja kumarsi kevyesti ojentaessaan kirjaa.

– Kiitos, Marie henkäisi. Mies neiditteli häntä! Saksaksi. Miehen täytyi olla saksalainen.

Tämä oli ensimmäinen Marien tapaama miehittäjävallan edustaja, eikä ollenkaan vastannut hänen mielikuvaansa kovaäänisestä ja määräilevästä kansasta. Luulikohan se häntä joksikin kaupunkimamselliksi! Tarttuessaan messukirjaansa heidän sormensa lähes koskettivat toisiaan. Marieta harmitti, ettei hänellä ollut hansikkaita. Paljaat kädet paljastivat armotta hänen maalaisen säätynsä, vaikka hänen pyhäpukunsa olikin kauniisti viimeistelty. Ei käsineitä tosin ollut miehelläkään, ja tämän asukin näytti siisteydestään huolimatta hieman kuluneelta. – Kiitos paljon, Marie lisäsi vielä miestä uudelleen kulmiensa alta vilkaisten.

– Onpas täällä tungos, mies jatkoi. – Tätä tietä.

Mies alkoi raivata edellään tilaa kohti katedraalin etupihaa.

– Onko neiti kenties kotoisin täältä Strasbourgista? mies kysyi heidän päästyään ulos.

– Tulen Hagenauista, mutta tätini asuu täällä.

– Ahaa, Hagenau, mies toisti. – Siellä on paljon mahdollisuuksia. Kiinnostava kaupunki!

– Niin, Marie sanoi kuin tietäisi, mitä mies tarkoitti Hagenauin mahdollisuuksilla. Hän itse tunsu vain paikkakunnan liepeillä sijaitsevat maalaistilat.

– Oletteko Strasbourgissa huvimatalla? mies jatkoi kyselyään ja katsoi Marieta silmiin. – Harmi, että markkinat päättyivät juuri. Olisin mielelläni lähtenyt oppaaksi. Voin myös esitellä tätä hienoa katedraalia. Oletteko koskaan käynyt katedraalin tornissa tai tutustunut tarkemmin maailmankuuluun astronomiseen kelloon?

Marie kavahti miehen huolettoman tuttavallista puhetapaa,

mutta samalla se kiehtoi häntä. Hän ei saanut silmiään irti miehen kaksivärisestä katseesta.

– Olin kyllä markkinoilla, Marie myönsi, – mutta en ole ikipäivänä käynyt tornissa. En tiennyt, että sinnekin pääsee. Sinne täytyy olla jumalattomasti portaita, hän huomasi aprikoivansa katsoessaan huimaavan korkeaa tornia.

– Oletteko ihan varma, että juuri kirkontorniin on ”jumalattomasti” portaita?

Mies katsoi häntä niin kujeilevasti, että Marie lehahti poskiltaan punaiseksi. Miten tuo kehtasi! Eiväthän he tunteneet toisiaan, mutta mies kiusoitteli häntä minkä ehti! Eikö se käsitänyt, ettei hän puhunut saksaa kotikielensä? Mistä hän kaikkien sanojen kommervenkkejä tiesi.

– Viivyttekö pitkään Strasbourgissa? mies jatkoi, kun Marie ei saanut sanaa suustaan. – Voisimme huomenna juoda lasilliset limonadia jossakin kahvilassa täällä kirkon aukiolla näihin samoihin aikoihin, hän ehdotti sitten.

Limonadia! Juoda limonadia täällä aukiolla!

Marielle ei ollut koskaan sanottu mitään tuollaista. Eikä hän myöskään koskaan ollut juonut kuin kotitekoista mehua satunnaisen viinitilkan lisäksi. Mehua juotiin kotona joskus kuumina kesäpäivinä. Ei hänellä toden totta olisi ollut mitään sitä vastaan, että tuo mies olisi tarjonnut hänelle limonadia. Mutta ei hän voinut. Se ei kerta kaikkiaan käynyt päinsä.

– Palaan huomenna aamupäivällä äitini kanssa Hagenauhun. Anteeksi, minun täytyy nyt mennä, tätini odottaa tuolla, Marie sopersi.

– Kaikin mokomin. Oikein hyvää sunnuntain jatkoa!

Mies kohotti hattuaan ja kääntyi lähteäkseen, mutta

käännähtikin takaisin. – Nimeni on Alfred Schwab. Olen kotoisin Baijerista.

Mies sujautti käden poveensa. – Tässä on korttini. Jos limonadi tai kirkon jumalattoman korkea torni joskus kiinnostaa, minut löytää usein tältä aukiolta.

Alfred työnsi kapean pahvilapun Marien sormien väliin, kosketti ohimoaan ja harppoi pois hieman kuluneessa puvussaan sekä hatussaan, joka oli kepeästi vähän kallellaan.

Marie tuijotti hetken korttia ja työnsi sen äkkiä taskuunsa. Alfred Schwab. Kuinka noin siisti ja sulavakäyttöinen mies saattoi olla Baijerista? Marie oli koko elämänsä kuullut, että sieltä tuli pelkkiä raakalaisia.

Sodan aikana baijerilaiset olivat ensin sytyttäneet lorrainelaisen Bazeillesin kylän ilmiliekkeihin ja sen jälkeen teurastaneet jokaisen kohtaamansa ranskalaisen, oli tämä sitten pieni lapsi tai vanha mummo. Samassa sodassa myös sekä Strasbourgia että Pariisia oli piiritetty ja moukaroitu tykeillä viikkokausia. Lopulta ranskalaisten oli ollut pakko suostua alueluovutuksiin, ja kaikista tuli mukamas Saksan keisarikunnan kansalaisia.

Pitikö Marienkin nyt tuon sodan vuoksi pitää Alfredia baijerilaisena barbaarina? Eihän tämä voinut olla kuin korkeintaan pieni poika sodan aikana! Hän huomasi ajattelevansa erikoisia silmiä, joissa oli asunut nauru. Kohtaaminen oli ollut niin lämmin, että Marie ärsyyntyi taas muistaessaan Pierren, jonka seurassa hän tunsii olonsa kovin väkinäiseksi ja hermostuneeksi. Voisiko hän koskaan käydä Pierren kanssa äskeisenlaisia keskusteluja? Tarjoaisiko Pierre hänelle limonadia sen enempää Hagenaussa kuin varsinkaan täällä Strasbourgissa? Mies oli jo

ilmoittanut vihaavansa Strasbourgin ihmisjoukkoja ja puoteja, joissa vain heitettiin rahaa hukkaan.

Seuraavana päivänä Marie kiirehti äitinsä ja tätinsä jäljessä rautatieasemalle. Valtavan asemarakennuksen läntisen siivekkeen kulmalla hän yllätyksekseen huomasi tutun hahmon keskustelemassa kahden muun miehen kanssa. Heidän tullessaan kohdalle miehet siirtyivät vähän sivuun, ja samalla Marie kohtasi jälleen tutun katseen.

– Kas, neiti Larcher, Alfred sanoi ja kohotti oitis hattuaan.
– Viehättävää tavata uudelleen! Toivottavasti eilinen päivä sujui hyvin, hän puheli hymyillen.

Marie meni taas hämilleen.

– Kiitos, olin tätini seurassa, ja nyt minun on mentävä junaan, Marie töksäytti ja kiirehti askeleitaan.

– Kuinka sattuikaan, että olen täällä myös saattamassa ystäviäni. Toivottavasti pian taas tapaamme jossakin täällä kaupungin vilinässä. Eikä limonadiakaan ole unohdettu!

Marie käsitti kyllä, että Alfred teki hänelle uudelleen täysin häpeilemättömän tapaamishdotuksen. Ei hän tällaiseen huomioon ollut tottunut!

– Öh, en oikein tiedä.

– Viettäisin mielelläni aikaa noin kauniissa seurassa, Marie Anne Larcher, Alfred huikkasi vielä. – Ehkä kohtaammekin joskus Hagenauissa. Hyvää junamatkaa!

Kauniskin vielä! Marie henkäisi. Mitä äitikin mahtoi moisesta tuttavallisuudesta ajatella?

Se tuli selväksi seuraavassa sekunnissa.

– Miten sinä juttelet tuntemattomille miehille keskellä katua? äiti sähähti heti heidän päästyään kulman taakse ja riuhtaisi Marieta kipeästi käsivarresta. – Ja vielä saksaksi!

Marie aprikoi, oliko äiti enemmän harmissaan siitä, että hän ylipäättään jutteli jollekin miehelle, vai siitä, että hän jutteli saksaksi.

– Eikös tuo mies ollut sama, joka eilen pelasti pudonneen rukouskirjasi katedraalin lattialta? Odile-täti puuttui keskusteluun.

– Pudonneen rukouskirjasi! Marie Anne, sinun pitäisi oppia pitämään tavaroitasi vähän parempaa huolta, äiti puuskahti.

– Kirja putosi käsistäni, kun joku tönäisi minua ihmisjoukossa. Olisi pitänyt pitää siitä tiukemmin kiinni, Marie mutisi hampaidensa välistä. Kun äidillä oli tuo äänensävy, oli turha väittää hänelle vastaan tai puolustella tekemisiään.

– Sillä kirjalla on paljon arvoa, koska olet saanut sen ensimmäisen Herran ehtoollisesi jälkeen, äiti jatkoi saarnaansa.

– Siksi minä tuota tuntematonta kiitinkin.

Marien poskia kuumotti yhä. Kaunis! Tuntematon mies edusti jotakin samaa kuin huolellisesti kirjaillut kankaat, monimutkaisesti solmitut Strasbourgin pitsit ja hyvin leikatut puvut. Hän oli puhunut kahviloista ja limonadista kuin tavallisista asioista.

5. luku

Marie ehti jo katua päätöstään kiivetä katedraalin torniin, sillä portaiden nouseminen oli tolkuttoman työlästä. Hän joutui kannattelemaan hameenhelmaansa ja pitämään samalla toisella kädellä kiinni kaiteesta.

Edellä kulkeva Alfred kääntyi tuon tuosta kysymään, oliko kaikki kunnossa. Marie sai hengästykseltään hädin tuskin vastauksi. Catherine huohotti hänen takanaan, ja Philippe tuli viimeisenä.

– Varokaa, tämä askelma on liukas, Alfred sanoi äkkiä ja auttoi Marien eteenpäin. Samassa takana tulevan Catherinen jalka lipesi. Marie huudahti säikähdyksestä, mutta Philippe sai siskostaan kiinni ja esti tätä putoamasta enempää kuin istualleen portaalle.

– Oletko kunnossa, Catherine? Marie kysyi huolestuneena.

Alfred alkoi hivuttautua kapeissa portaissa Marien ohitse Catherinen ja Philippen luo. Aivan Marien kohdalla hän sanoi

niin hiljaa, etteivät toiset kuulleet: – Miten viehättävän ahdasta tässä onkaan!

Marie punastui ja käänsi katseen sisaruksiinsa. Alfred tarttui nyt varovasti Catherinein olkavarteen.

– Jos minä nostan täältä toiselta puolelta. Katsotaan, saammeko neidin vielä jaloilleen.

Tuesta huolimatta Catherine vaikersi laskeutessaan vasemman jalkansa maahan.

– Voi ei, hän sanoi kyyneleet silmissä. – Olen satuttanut jalkani. En usko, että voin kiivetä ylös ja taas takaisin alas. Olisin niin halunnut nähdä maiseman!

– Ehkä on parasta palata suorinta tietä alas. Minä autan sinua, Philippe sanoi ja kiersi käsivartensa sisarpuolensa vyötäisille. Sitten hän vilkaisi Marieen. – Menkää te ylös. Nähdään siinä samassa kahvilassa, jossa äsken olimme.

– En oikein tiedä, Marie epäröi. Olisiko sopivaa, että hän menisi vieraan miehen seurassa torniin? Vai oliko sillä väliä? Eihän kukaan häntä täällä tuntenut.

Marie ja Alfred jatkoivat kiipeämistä askel askeleelta. Kun he vihdoinkin tulivat porrashuoneeseen, Marie kaivoi pienestä kangaspussistaan nenäliinan ja paineli sillä hiusrajaansa. Hänen teki mieli riisua hattu ja ravistaa hiukset vapaiksi, mutta se ei olisi sopivaa. Onneksi tornin ikkuna-aukoista kävi tuulenvire. Alfred tarttui hänen leyhyttämäänsä liinaan ja hiveli sen kirjailua sormenpäillään.

– M A, Marie Anne, hän sanoi. – Kuka on koristellut tämän näin hienostunein pistoin?

– Tuo malli on meillä ihan tavallinen, Marie sanoi mielissään, kun maailmasta löytyi mies, jolla oli ymmärrystä jokapäiväisen

elämän kauneudelle. – Olen tehnyt sen itse, hän sanoi sitten ylpeyttä äänessään.

– Miten taitavaa, Alfred ihasteli. – Arkipäivää voi rikastuttaa tyylikkäillä yksityiskohdilla.

Tornin ulkotasannetta reunusti kivinen muuraus vyötärön korkeudelle. Marie henkäisi haltioituneena nojautuessaan reunukseen ja katsoessaan ympärillä aaltoilevaa näkymää. Kuulas syyspäivä levitti maiseman kuin tarjottimelle.

– Tuolla vasemmalla virtaa Reinjoki ja sen takana kaukana siintää Schwarzwald, Alfred selitti. – Etelään levittäytyy kumpuileva Ylä-Reinin alue. Oikealla näkyvät Vogeisien vuorijonon rinteet.

– Alfred, Marie sanoi käyttäen nyt rohkeasti seuralaisestaan tämän etunimeä. – Olen iloinen, että halusit ottaa minut mukaasi tänne. Tämä maisema melkein pyöröryttää päätä. Kuinka pieniä muurahaisia me ihmiset olemmekaan hyöriessämme maassa.

– Sinä teet maisemasta vielä kauniimman, Alfred sanoi ja kosketti kädenselkämyksellään Marien poskea.

Vatsassa muljahti miellyttävästi. Mies kosketti hänen kasvojaan! Hänenkin teki mieli tehdä samalla tavalla, mutta ei hän osannut. Voisiko hän vain kohottaa kätensä ja sivellä Alfredin kasvoja? Marien silmät loistivat, ja hän hymyili tahtomattaan. Alfred nosti hattunsa heidän kasvojensa tasalle suojaksi, tarttui toisella kädellään Marien leukaan ja painoi keveän suudelman tämän puoliavoimille huulille.

Marie tunsi miehen viikset ja huulet suutaan vasten. Tuoksui ja maistui piipputupakka ja jokin raikas. Piparminttu ehkä.

Tällaistako tämä on? takoi Marien sisällä. Nyt hän tiesi, mitä